

**ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC KINH TẾ & QUẢN TRỊ KINH DOANH**

CHU THỊ LAN HƯƠNG

**CẢI THIỆN SINH KẾ CHO NGƯỜI DÂN
TRƯỚC ẢNH HƯỞNG CỦA BIẾN ĐỔI KHÍ HẬU
Ở HUYỆN ĐỊNH HÓA - TỈNH THÁI NGUYÊN**

Chuyên ngành: Kinh tế nông nghiệp

Mã số: 60 -31- 10

LUẬN VĂN THẠC SỸ KINH TẾ

**NGƯỜI HƯỚNG DẪN KHOA HỌC
PGS-TS: ĐỖ ANH TÀI**

THÁI NGUYÊN- 2012

LỜI CAM ĐOAN

Sau thời gian nghiên cứu, thu thập số liệu, điều tra khảo sát thực trạng phát triển kinh tế hộ dưới tác động của biến đổi khí hậu trên địa bàn huyện Định Hóa, với sự giúp đỡ nhiệt tình của thầy giáo PGS.TS. Đỗ Anh Tài về kiến thức chuyên môn và phương pháp thực hiện luận văn. Nội dung đề tài đã thể hiện được tính cấp thiết trong thực tế và mang ý nghĩa khoa học.

Tôi xin cam đoan nguồn số liệu phân tích và kết quả nghiên cứu trong luận văn là hoàn toàn trung thực, hợp pháp, rõ ràng và chưa được sử dụng bảo vệ một học vị nào. Các thông tin trích dẫn trong đề tài đã được chỉ rõ nguồn gốc.

Tác giả luận văn

Chu Thị Lan Hương

LỜI CẢM ƠN

Để hoàn thành chương trình đào tạo cao học chuyên ngành Kinh tế nông nghiệp tại trường Đại học Kinh tế & Quản trị Kinh doanh Thái Nguyên, nhằm vận dụng kiến thức đã được học vào thực tiễn sản xuất, được sự nhất trí của trường Đại học Kinh tế & Quản trị Kinh doanh, Khoa Sau đại học, tôi thực hiện đề tài: **“CẢI THIỆN SINH KẾ CHO NGƯỜI DÂN TRƯỚC ẢNH HƯỞNG CỦA BIẾN ĐỔI KHÍ HẬU Ở HUYỆN ĐỊNH HÓA - TỈNH THÁI NGUYÊN”**

Sau thời gian thực tập hết sức khẩn trương và nghiêm túc, với sự cố gắng của bản thân và sự hướng dẫn chỉ bảo tận tình của thầy giáo PGS.TS. Đỗ Anh Tài, đến nay luận văn đã hoàn thành.

Nhân dịp này tác giả xin chân thành cảm ơn Ban giám hiệu, khoa Sau đại học, các thầy cô giáo đã giúp đỡ trong quá trình học tập.

Tác giả xin đặc biệt cảm ơn: Thầy giáo PGS.TS. Đỗ Anh Tài đã giành nhiều thời gian quý báu tận tình hướng dẫn chỉ bảo những kiến thức về chuyên môn thiết thực và giúp đỡ tác giả trong quá trình thực tập và hoàn thành luận văn

Trong quá trình thực hiện và hoàn thành luận văn, tác giả đã nhận được sự quan tâm giúp đỡ của các cán bộ Phòng Nông Nghiệp, Chi cục Thống Kê, Trạm Khuyến Nông, Ban quản lý rừng phòng hộ huyện Định Hoá, tỉnh Thái Nguyên và các cán bộ địa phương nơi tác giả thực hiện nghiên cứu. Nhân dịp này tác giả xin chân thành cảm ơn về sự giúp đỡ có hiệu quả đó.

Mặc dù bản thân đã có nhiều cố gắng, gia đình khuyến khích động viên, song do thời gian có hạn, năng lực bản thân cũng như các thông tin về đối tượng nghiên cứu còn nhiều hạn chế, nên luận văn không tránh khỏi những thiếu sót nhất định. Tác giả kính mong nhận được ý kiến đóng góp xây dựng của các thầy cô giáo, các nhà khoa học.

Thái Nguyên, tháng 5 năm 2012

Tác giả

Chu Thị Lan Hương

MỤC LỤC

Trang phụ bìa	
Lời cam đoan	i
Lời cảm ơn	ii
Mục lục	iii
Danh mục các chữ viết tắt	vi
Danh mục các bảng, biểu	vii
Danh mục biểu đồ, sơ đồ	viii
MỞ ĐẦU.....	1
CHƯƠNG I: TỔNG QUAN TÀI LIỆU VÀ PHƯƠNG PHÁP NGHIÊN CỨU	5
1.1 Những vấn đề chung về sinh kế.....	5
1.1.1 Khái niệm sinh kế.....	5
1.1.2 Phương pháp tiếp cận sinh kế bền vững	7
1.1.3 Nguồn lực sinh kế	9
1.1.3.1 Nguồn lực tự nhiên.....	10
1.1.3.2 Nguồn lực con người.....	11
1.1.3.3 Nguồn lực xã hội.....	12
1.1.3.4 Nguồn lực vật chất	13
1.1.3.5 Nguồn lực tài chính.....	13
1.1.4 Các yếu tố tác động đến nguồn lực sinh kế.....	14
1.1.4.1 Sự thay đổi của xã hội.....	14
1.1.4.2 Yếu tố môi trường khách quan.....	18
1.2 Khí hậu và xu thế biến đổi khí hậu	19
1.2.1 Khái niệm, đặc trưng khí hậu Việt Nam	19
1.2.1.1 Khái niệm	19
1.2.1.2 Đặc trưng.....	19
1.2.2 Tình hình khí hậu Việt Nam	20
1.2.3 Biến đổi khí hậu	21

1.2.3.1 Khái niệm.....	21
1.2.3.2 Nguyên nhân	22
1.2.3.3 Những tác động nghiêm trọng của BĐKH tới sinh kế.....	23
1.2.3.4 Dự báo tác động tiềm tàng của BĐKH đối với các lĩnh vực và khu vực	25
1.3. Các nỗ lực nhằm hạn chế BĐKH.....	29
1.3.1. Quốc tế	29
1.3.2. Việt Nam	30
1.4. Phương pháp nghiên cứu.....	31
1.4.1 Thiết kế nghiên cứu.....	31
1.4.2 Đối tượng tiếp cận.....	31
1.4.3 Phương pháp thu thập thông tin.....	32
1.4.4 Phương pháp xử lý thông tin.....	33
CHƯƠNG II: THỰC TRẠNG SINH KẾ CỦA NGƯỜI DÂN HUYỆN ĐỊNH HÓA - TỈNH THÁI NGUYÊN.	34
2.1 Tình hình chung của điểm nghiên cứu.....	34
2.1.1 Điều kiện tự nhiên	34
2.1.1.1 Vị trí địa lý địa hình	34
2.1.1.2 Khí hậu thủy văn	34
2.1.1.3 Tài nguyên.....	36
2.1.1.4. Những biểu hiện của việc biến đổi khí hậu trên địa bàn huyện.....	39
2.1.2 Một số chỉ tiêu phát triển KTXH của Huyện.....	39
2.1.2.1 Kinh tế.....	39
2.1.2.2 Xã hội	45
2.1.3 Một số thuận lợi, khó khăn và đặc điểm KTXH ảnh hưởng đến sinh kế của người dân	45
2.1.3.1 Thuận lợi	45
2.1.3.2 Khó khăn	46

2.1.4 Biến đổi khí hậu ở Định Hóa	46
2.2 Thực trạng sinh kế của người dân Huyện Định Hóa Tỉnh Thái Nguyên..	51
2.2.1 Tình hình cơ bản của các hộ điều tra	51
2.2.1.1 Khảo sát thu nhập và phân nhóm hộ điều tra.....	51
2.2.1.2 Loại hình sinh kế chủ yếu của hộ dân	56
2.2.2 Nguồn lực tự nhiên	59
2.2.3 Nguồn nhân lực và lao động của hộ.....	71
2.2.4 Nguồn lực vật chất	75
2.2.5 Nguồn lực xã hội	79
2.2.6 Nguồn lực tài chính	82
2.2.7 Nguyên nhân những thay đổi trong sinh kế	89
CHƯƠNG 3: CÁC GIẢI PHÁP CHỦ YẾU ĐỂ CẢI THIỆN SINH KẾ CHO NGƯỜI DÂN TRONG TÌNH TRẠNG BIẾN ĐỔI KHÍ HẬU	91
3.1 Phương hướng và mục tiêu cải thiện sinh kế	91
3.1.1 Quan điểm về thay đổi sinh kế	91
3.1.2 Phương hướng cải thiện sinh kế	91
3.1.3 Một số mục tiêu cụ thể	91
3.2 Một số giải pháp cải thiện sinh kế.....	92
3.2.1 Giải pháp về chính sách	92
3.2.2 Giải pháp về hỗ trợ các thiệt hại	93
3.2.3 Giải pháp về đất đai.....	93
3.2.4 Giải pháp về nguồn nhân lực	94
3.2.5 Giải pháp về việc làm.....	94
3.2.6 Giải pháp về tổ chức thực hiện	95
KẾT LUẬN VÀ KIẾN NGHỊ.....	96
1. KẾT LUẬN	96
2. KIẾN NGHỊ	97
TÀI LIỆU THAM KHẢO.....	98

DANH MỤC CHỮ VIẾT TẮT

STT	Kí hiệu viết tắt	Nghĩa
1	BĐXH	Biến đổi xã hội
2	BQ	Bình quân
3	BĐKH	Biến đổi khí hậu
4	GDĐT	Giáo dục đào tạo
5	KTQD	Kinh tế quốc dân
6	KKL	Không khí lạnh
7	KTXH	Kinh tế xã hội
8	LĐ	Lao động
9	LLSX	Lực lượng sản xuất
10	LHQ	Liên hợp quốc
11	LSNG	Lâm sản ngoài gỗ
12	TLLĐ	Tư liệu lao động
13	XH	Xã hội
14	SXNN	Sản xuất nông nghiệp
15	GTVT	Giao thông vận tải
16	LHQ	Liên hợp quốc

DANH MỤC CÁC BẢNG

Bảng	Nội dung	Trang
2.1	Tình hình sử dụng đất đai của Huyện Định hóa	37
2.2	Giá trị tổng sản phẩm (GDP)	41
2.3	Tình hình dân số và lao động của Huyện Định hóa	42
2.4	Diễn biến thời tiết trên địa bàn nghiên cứu	47
2.5	Phân loại hộ điều tra	53
2.6	Thành phần dân tộc của chủ hộ	54
2.7	Cơ cấu thu nhập theo nhóm hộ 2010	57
2.8	Cơ cấu thu nhập theo nhóm hộ 2005	58
2.9	Thực trạng đất đai phân theo nhóm hộ	60
2.10	Hiện trạng sử dụng đất nông nghiệp theo nhóm hộ	64
2.11	Sử dụng tài nguyên rừng phân theo nhóm hộ	68
2.12	Tình hình sử dụng nước sinh hoạt của nhóm hộ	69
2.13	Biện pháp xử lý rác thải tại các hộ	70
2.14	Tình hình nguồn nhân lực và lao động năm 2010	72
2.15	Quy mô lao động của các hộ điều tra	73
2.16	Trình độ học vấn của chủ hộ phân theo nhóm hộ	73
2.17	Tình hình nguồn nhân lực và lao động năm 2005	74
2.18	Số trâu bò trung bình của hộ	75
2.19	Phương tiện sinh hoạt của hộ	78
2.20	Nhà ở của hộ	79
2.21	Kinh nghiệm dự báo thời tiết	80
2.22	Các phương tiện truyền tải thông tin về bảo vệ rừng	81
2.23	Thu nhập của hộ	82
2.24	Giá trị chăn nuôi của nhóm hộ qua 2 năm 2005 – 2010	85
2.25	Chi tiết chi phí trồng trọt theo nhóm hộ	87
2.20	Nhận thức về các hoạt động gây ô nhiễm	93

DANH MỤC SƠ ĐỒ, BIỂU

Sơ đồ	Nội dung	Trang
1.1	Khung phân tích sinh kế	8
Biểu		
2.1	Cơ cấu thu nhập của các nhóm hộ năm 2010	58
2.2	Cơ cấu đất đai của các nhóm hộ	61
2.3	Nhân khẩu theo kinh tế hộ năm 2010	72
2.4	Số trâu bò trung bình của hộ	76
2.5	Phương tiện sinh hoạt của hộ	78
2.6	Nhà ở theo kinh tế hộ	79

MỞ ĐẦU

1. TÍNH CẤP THIẾT CỦA ĐỀ TÀI

Vùng núi Việt Nam chiếm 2/3 tổng diện tích tự nhiên toàn quốc và là nơi sinh sống của 1/3 dân số cả nước. Đây là vùng có nguồn tài nguyên thiên nhiên phong phú, đa dạng về điều kiện tự nhiên, văn hoá, các thể chế xã hội và quản lý tài nguyên truyền thống, cũng như các hoạt động sinh kế.

Các tiềm lực tài nguyên thiên của khu vực này là to lớn, nhưng nó cũng có nhiều khó khăn và bất lợi nhất định. Địa hình có độ dốc cao, nhiều đồi núi, môi trường sinh thái suy thoái và dễ bị tác động bởi các hoạt động sống của con người, nhiều nơi đất đai nghèo kiệt dinh dưỡng, thiên tai, lũ lụt, khô hạn và bất lợi về thời tiết khí hậu thường xuyên diễn ra; Lĩnh vực sản xuất nông nghiệp đóng một vai trò quan trọng trong sự phát triển xã hội loài người, cho nền kinh tế Việt Nam, đối với hoạt động sản xuất nông lâm nghiệp thì sự sinh tồn phụ thuộc hoàn toàn vào gieo trồng. Tuy nhiên, công cụ và kỹ thuật canh tác của chúng ta còn nhiều hạn chế và việc nuôi gia súc cũng chủ yếu là chăn thả cho nên giá trị và sản lượng nông nghiệp và chăn nuôi ở những nơi này là cực kỳ nhạy cảm với những biến đổi của thời tiết. Ngoài ra, miền núi cũng được xem như là khu vực có cơ sở hạ tầng, dịch vụ lạc hậu và chậm phát triển, đời sống kinh tế xã hội khó khăn, thu nhập thấp, sản xuất còn nặng tính tự cung tự cấp, dân trí thấp, khó khăn trong việc tiếp cận các dịch vụ sản xuất và đời sống.

Vì được xem như là vùng xa xôi hẻo lánh và có nguồn tài nguyên thiên nhiên phong phú, khu vực vùng núi đã nhận được sự quan tâm đặc biệt của Chính phủ. Nhiều năm qua có nhiều chính sách và chương trình phát triển của Chính phủ đã được triển khai nhằm khai thác tiềm lực tự nhiên để phát triển kinh tế - xã hội khu vực miền núi nói riêng và cả nước nói chung. Khởi đầu là các chương trình như hợp tác xã hoá, phát triển vùng kinh tế mới, định canh - định cư các cộng đồng dân tộc thiểu số được thực thi. Kết quả là hàng nghìn khu kinh tế mới, hợp tác xã, tập đoàn sản xuất nông nghiệp, nông lâm trường đã được xây dựng để khai thác đất đai, tài nguyên rừng, khoáng sản, và các nguồn tài nguyên thiên nhiên khác, nhằm chấm dứt tập quán du canh du cư của người đồng bào dân tộc thiểu số, tái phân bố dân cư